

Altfiolen behöver inte längre ligga unisont med cello, och första-violinen får nu finna sig i att inte längre ensam få spela solorollen. Klangfärgen och rörligheten utvidgas på detta sätt, och budskapet blir rikare. I den fjärde av dessa kvartetter lägger man särskilt märke till den laddade andra satsen och den av zigenarmusik inspirerade menuetten. Finalen bjuder på ett snabbt och lekfullt fyrverkeri.

När **Béla Bartók** i januari 1909 avslutade sin första stråkkvartett var han nyutnämnd musikprofessor i Budapest. Han och kollegan Zoltán Kodály hade just påbörjat ett projekt att försöka samla in så mycket som möjligt av de gamla ungerska folkvisor och låtar som ännu bevarats i traditionen, det vill säga äkta, ursprunglig musik, och definitivt inte några romantiserade csardas. För Bartóks del betydde detta insamlande också en guldgruva när det gällde att hitta material till egna kompositioner. Inte så att han likt tonsättarna i den tidigare generationen skrev folkloristiska rapsodier. Nej, han bearbetade alltid melodierna på ett alldeles eget sätt. I första kvartettens final dyker till exempel den gamla sången "Ivåg flög på fågeln ..." upp, om nu någon skulle känna igen den.

Med sin första kvartett lade Bartók grunden till en serie verk som skulle bli en av 1900-talets viktigaste. Fram till 1939 komponerade han ytterligare fem epokbildande stråkkvartetter. Ingen av dem följer det klassiska mönstret; första kvartettens tre delar spelas utan pauser, och de blir efterhand allt snabbare. Första delen presenterar den kromatiska skalans alla tolv toner – men detta är ändå inte tolvtonsmusik – Bartók ansåg själv att inspirationen snarare kom från Wagner än Schönberg. Andra satsen börjar som ett luftigt valsscherzo, och den energiska Introduzione är inledningen till ett livfullt Allegro vivace.

Stig Jacobsson

OBS! Nästa TONIC-konsert, Stort Brass med musikgymnasierna i Norrköping och Linköping, är flyttad till **28 januari** och hålls i **S:t Larskyrkan**.

Den 4 mars är Per Tengstrand och Beethoven tillbaka igen.

Läs mer i vårt generalprogram och på vår hemsida:
www.linkopingkammarmusik.se

Sjöströmska kvartetten

Jenny Sjöström violin

Ellen Hjalmarson violin

Märta Eriksson viola

Lisa Reuter cello

Wallenbergsalen

Östergötlands museum

22 januari 2012 kl. 16.30

Konserten ges med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping, Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic i Linköping.

Program

Arvo Pärt (1935–)

Fratres för stråkkvartett

Joseph Haydn (1732–1809)

Stråkkvartett nr 34 D-dur, op. 20:4

Allegro di molto

Un poco adagio e affettuoso

Menuet alla Zingarese

Presto e scherzando

Bela Bartók (1881–1945)

Stråkkvartett nr 1, op. 7

Lento – Attacca

Poco a poco accelerando al allegretto introduzione. Allegro – Attacca

Allegro vivace

Sjöströmska kvartetten bildades våren 2007 i Göteborg och har sedan dess konserterat såväl runt om i Sverige som utomlands.

De har gett ett stort antal uppskattade konserter och har en bred klassisk repertoar som innefattar såväl de stora mästarna som mer okända verk.

Något som kännetecknar Sjöströmska kvartetten är deras passionerade spel och målinriktade attityd. Detta har gett dem fina utmärkelser såsom ”Vertavopriset 2009”, samt stipendier från Kamarmusikförbundet RSK, Willinska stiftelsen och Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället.

När **Arvo Pärt** på 1960-talet inledde sin tonsättarkarriär hamnade han snabbt i facket ”omöjliga modernister”, något som inte var så lämpligt för en ung sovjetkonstnär – även om han nu var estländare. Hans egenartade och omstörtande musik spelades däremot med viss förtjusning på hemmaplan, men fick aldrig representera hemlandet vid internationella festivaler.

Sedan 1980 har Pärt varit bosatt i väst, mestadels i närheten av Berlin, och hans rykte har bara vuxit. Idag räknas han till de viktigaste nu levande tonsättarna, och det trots (eller kanske rent av tack vare) att han fortsatt att följa en helt personlig väg. Nu är han inte längre en modernistisk omstörtare, istället lyssnar sig Pärt gärna tillbaka till medeltid och renässans, och han utnyttjar ofta synnerligen enkla melodier och strukturer, vilka genomgår gripande metamorfoser. Det är inte utan att Pärt i allt vidare kretsar blivit något av en kultfigur. I Estland betraktas han som något av en symbol för landets frihetssträvanden.

Kompositionen *Fratres* finns i många olika versioner, från olika kammarensemblegrupper till full orkester, med eller utan olika solister. Verket fick sin första utformning omkring år 1980. Sällan får man höra en musik som på samma gång är både avspänd och laddad, vacker och angelägen.

Joseph Haydn uppfann inte stråkkvartetten, men det var han som utvecklade den till den konstnärligt högstående musikform som sedan dess förmått locka fram det bästa hos en lång rad tonsättare. Mot slutet av 1750-talet hade Haydn komponerat sitt första dussin kvartetter, musik som vi idag betraktar som små delikata divertimenti, men knappast fullgångna kvartetter. Inte förrän tio år senare skulle Haydn återvända till denna musikform, och vid det laget hade mycket förändrats i hans liv och i hans stil. Han var nu kapellmästare hos den musikälskande furst Esterházy, och förväntades skriva musik för alla slags tillställningar på dennes slott. Haydn utvecklades till en allsidig och erfaren tonsättare med stor mognad.

Stråkkvartettens fyra stämmor väckte hans fantasi och han fascinerades över deras stora möjligheter. 1772 hade han redan hunnit pröva formen i trettio verk, och nu nådde han äntligen fram till det han sökte. De sex kvartetter som ingår i hans opus 20 öppnar en helt ny värld. Nu har kamarmusik i modern mening blivit verklighet. Alla de fyra instrumenten är likvärdiga. Cellon har befriats från sin utfyllande basfunktion, och anförtrotts viktiga soloslag.